

GLASNIK

AVSTR. KRŠČ. TOBAČNE DELAVSKE ZVEZE

Št. 9.

V Ljubljani, dne 2. marca 1917.

Leto X.

Izhaja vsak petek

Uredništvo:

Kopitarjeva ulica 8

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4.—

pololetna . . . K 2.—

četrtletna . . . K 1.—

Posamezna številka
stane 10 vin.

Angleški ministrski predsednik zahteva, naj kmetje pridelujejo žito.

Poostreno podmorsko vojsko Angleži zelo resno presoajo. Podmorski čolni so že potopili veliko ladij. Resne besede je govoril 23. svečana 1917 angleški ministrski predsednik Lloyd George v angleški poslaniški zbornici. Rekel je:

Kmetje bodo morali pridelovati žito. Vlada jim bo za to zagotovila cene do leta 1920, določila bo delavcem najnižje plače in zvišala najemnine. Tako bo mogoče veliko ladjinega prostora prihraniti, a posledice se bodo šele pozneje pokazale.

Da umevamo ta poziv, moramo poznati razmere kmetijskega stanu na Angleškem. Kratko, strneno je pisal dr. Krek v Črnih bukvah kmečkega stanu (Črne bukve kmečkega stanu. Jedro kmečkega vprašanja. J. Sovran. V Ljubljani. Tisek Katoliške tiskarne 1895):

»Pričnimo z mrlič! Irskega in angleškega kmečkega stanu ni več.« Tako se nam glasi odgovor na vprašanje o razmerah ondotnih kmetov. Bil je ta stan, bil je krepak in čil tudi v albionski zemlji, tudi

na zeleni Irski,

toda — ni ga več.

Solza sočutja nam kaplje po licih, ko listamo mučeniško zgodovino zadnjih tristo let, ki je prav za prav v glavni vrsti zgodovina njegovega kmečkega stanu. Katoliški Irski se niso hoteli udati krivi in razkolni veri, ki jo je uvedel Henrik VIII. (1509—1547) zato, da je brez ovire lahko razdiral zakon, se po svoji volji ženil in po svoji volji podil in moril nesrečne ženske, katere si je izbral za svoje družice. Tudi Edvardu VI. se ni hotela udati Bogu in domovini zvesta Irska. Kronana, nasladna, krvoločna hijena Elizabeta (1558—1603) je napela druge strune. Z vojsko je prihrumela nad Irce, z mečem in ognjem jih je silila k svoji krivi veri. Zastonj je bil njen trud. Ker ljudi ni mogla dobiti, lotila se je zemljišča. Vsa posestva katoliške Cerkve je uropala, nastavila je sredi izključno

katoliškega ljudstva krivoverske škofe in jim izročila cerkveno premoženje. Poleg tega je uropala katoliškim posestnikom 600.000 akrov (aker = 40'467 arov) zemlje in jih razdelila angleškim naselnikom nekaj jih pa pridržala za kraljevo blagajno. Roparico so posnemali roparski nasledniki. Jakob I. (1603—1625) je vzel irskim posestnikom 500.000 akrov zemlje in kasneje še 450.000. Karol I. (1625—1649) jim je odtrgal celo konuatsko (Conuought) pokrajino in jo pridržal državi, nekaj pa razdelil svojim brezznačajnim dvorjanom. Kromvel (1649—1659) je uropal katoličanom 5 milijonov akrov in jih nekaj prodal angleškim špekulantom, nekaj pa razdal svojim vojakom. Karol II. (1660—1685) je z vojsko besneč po irski zemlji, uropal 7.800.000, Viljem III. (1688—1702) pa 1 milijon akrov.

Preširni, židovsko-lakomni in cinično-surovi Angleži so bili odslej gospodarji na irskih tleh; ubogi Irec je pa postal v svoji domovini — ubog najemnik, ki je moral s potom svojega obrazu in žulji svojih rok mastiti brezsrčno roparsko druha. Angleški lastniki so večinoma stanovali doma, na Irskem so imeli le svoje oskrbnike. Pričelo se je surovo latifundijsko gospodarstvo. Velikanska posestva so se razdelila med neštevilno najemnikov, ki so morali delati kot črna živina od zore do mraka, da so mogli zmagovati veliko najemščino in borno preživeti svojo družino.

A še bi bilo šlo. Pridnost, skromnost, nevzlomnost irskega ljudstva bi se bila tudi v takih razmerah pomagala na bolje. Toda ni mogla, ker jo je zavrl res peklenski zakon kraljice Ane (zak. VI. z l. 1703), ki določa to-le: »Vsaka lastnina, katere posestvo pripada ali bo pripadalo kakemu papeževcu postane podedljivo; dedščina se v enakih delih razdeli med sinove tega papeževca in ne prejde na najstarejšega sina — Če je pa starejši sin tega papeževca protestant, dobi lastnino po splošnem pravu tega kraljestva.«

Kaj je pomagalo, če si je kdo še ohranil svoje posestvo ali če si je kaj zemljišča pridobil s pridnostjo? Po smrti se je vse razdelilo med njegove sinove in razkosani deli so se kmalu

izgubili v žrelu zaokrožujočega se angleškega velikega posestva. Irski kmečki stan je v takih razmerah moral propasti. To je gnalo na milijone Ircev preko morja iskat si drugod — nove domovine. To je povzročilo, da so dandanes Irski na Irskem samo tlačeni, do skrajnosti ubožni najemniki, ki obdelujejo zemljo — v dobiček angleškim lordom, — nesrečnejši, nego nekdanji sužnji.

Naj pridenemo tu sem dve opazki! Prvič naš uči ta s krvjo in solzami pisana zgodovina, da je dušno življenje v ozki zvezi s telesnim. Prav so sklepali Angleži, ko so hoteli pridobiti Irce za krivo vero, da so jim najprej vzeli pogoje njihovega telesnega življenja, njih zemljišča. Da so pri tem ostali Irski vendarle zvesti katoliški veri, je največje čudo božje milosti. Zgodovina drugih krajev, kjer se je na podoben način »blagovestovala krivovera«, nam pripoveduje, da je ljudstvo tudi v dušnem oziru, v veri, jeziku in omiki služilo tistemu, na čegar zemljiščih je živel. Po pravici smemo toraj reči: Kdor se bojuje za to, da se vrneju našemu kmečkemu stanu pogoji njegovega obstoja, kdor deluje za kmečki stan, se bojuje in deluje s tem že tudi za ohranjenje dušnih blagov: vere, omike, narodnosti.

Drugič pa omenjamo to-le: Duh, ki veje iz določbe kraljice Ane, je duh rimskega prava, samo da je nekoliko trinoško izrabljen, je duh Napoleonevega zakonika (Code Napoleon), je duh, ki ga je tudi v naše državno zakonodajstvo uvela nova doba. Med vpitjem in šumom o svobodi in napredku, kot posebno darilo božanstvene prosvete se je zarilo v naš splošni državljanski zakonik sedanje dedno rpavo, ki bije s krutim bičem srečen razvoj našega kmečkega stanu. Razkosane kmetije, po katerih posamnih koscih životarijo reveži in se gosé lačni nemaniči, so posledica. — —

Kako je pa na Angleškem?

Tudi tam imamo samo špekulacijske, mogočne veleposestnike, ki jim polnijo blagajne suženski najemniki. Tudi tam se je po krivici in zvijačnosti nekaterih srečnejših vedno bolj razvijalo kruto latifundijsko gospodarstvo,

ki je uničevalo vse male posestnike, dokler jih je bilo kaj. Zadnjih 100 let od Ad. Smitha († 1790. leta) časov je sklenilo 160.000 svobodnih zemljišč svoje gospodarsko življenje.

Ta apostelj gospodarske svobode je povzročil tudi pri kmečkem stanu svoje domovine — najgorjo sužnost. Angleški lordi so poleg zemljišč lastniki tudi vseh političnih pravic. Znali so ustvariti najugodnejše razmere svojemu gospodarstvu in naložiti vse, kar je težkega, na — ubogo ljudstvo.

Cicero piše (de off. 2, 21, 73), da je imelo leta 104. 2000 ljudi vse posestvo v Rimu v rokah. Plinij pripoveduje (Plin. 18, 7. 6. 3.), da je imela za Nerona cela Afrika le šest lastnikov. Lati-fundijsko gospodarstvo je vladalo v vsi svoji grozovitosti in nenravnosti. In to je vrglo rimsko državo, predno so prihrumeli gotski gostje. In rimska država je bila mogočnejša, nego je sedanja Angleška.

J. S. Z.

Poročilo VII. rednega občnega zborra J. S. K., skupina Tržič, ki se je vršil v nedeljo 4. februarja 1917 ob 4. uri popoldne v »Našem domu« v Tržiču.

I. Predsednik pozdravi navzoče člane in članice, katerih je bilo tri četr-tine. Poudarja kako potrebno je, da se delavstvo združuje pod zastavo J. S. Z. Nadalje pohvali agitacijo, ki se je razvila v čevljarški tovarni g. Kozina, v kateri bode v najkrajšem času vse delavstvo pri nas organizirano. Predsednik tudi pojasni članom glede aprovizacije, koliko je skupina združeno s centralo delala pretečeno leto v prid tržiškega delavstva in je tudi dosegla lepe uspehe. Nadalje priporoča članom čitanje »Naše Moči«. Sviri člane, oziroma članice naj nikar ne nazna-njajo bolne za vsako malenkost. Le kdor je zares bolan, ima pravico do podpore. Kdor se pa za vsako malen-

kost naznani in tako izkorišča društve-no blagajno, je pa boljše, da ga zraven ni.

II. Poročilo tajnice. Sej je bilo pre-tečeno leto devet. Pisem se je pisalo 83 na centralo in druge kraje. Članov je bilo 1. januarja 1916., 115. Med letom jih je pristopilo 34, od teh je bilo vpoklicanih k vojakom 8, 5 jih je izstopilo radi stalnega zaslužka in 3 so umrli. Tako je bilo torej 31. dec. 1916 še 132 plačujočih članov.

III. Poročilo blagajnika: Plačanih tednov je bilo v letu 1916. 6131. Teden-skih doneskov je bilo 1791 K 44 v., plačana posmrtnina 139 K 40 v., pristopni-na 34 K.; dohodki skupaj 1964 K 84 v. Bolniška podpora 1423 K 75 v., izredna podpora 60 K, posmrtnina 80 K, 2 v. odbitek 122 K 94 v.; izdatki skupaj 1686 K 69 v.

IV. Pregledovalec računov Jakob Koprivnik potrjuje, da je račune našel v najlepšem redu.

V. Volitev: Izvolilo se je 10 odbor-nikov, 4 zaupniki in 2 pregledovalca računov. Izvoljeni so bili sledeči tova-riši: Franc Vidic, kovač, Tržič 28 (sta-ri), Leopold Veber, čevljar, Tržič 176 (novi), Frančiška Perko, Tržič (stara), Karel Končar, čevljar, Tržič 77 (novi), Leopold Koprivnik, čevljar, Tržič 8 (stari), Marija Klemenčič, delavka, Tržič 211 (stara), Franc Jeglič, usnjar, Tržič 137 (stari), Franc Okorn, čevljar, Tržič 22 (novi), Ana Slapar, delavka, Tržič 52 (stara), Luka Kurnik, mizar, Tržič 81 (stari). Zaupniki: Amalija Fer-lan, delavka, Tržič 8 (nova), Jožef Ster-gnar, čevljar, Tržič 48 (novi), Jožef Je-še, strojar, Tržič 33 (novi), Franc Pret-nar, čevljar, Tržič 242 (stari). Pregle-dovalca računov: Jakob Koprivnik, čevljar, Tržič 153 (stari), Marija Moko-rel, delavka, Tržič 22 (nova).

V splošni zadovoljnosti z »Živijo«-klici na presvitlega cesarja Karla se VII. občni zbor zaključil.

× × ×

Zapisnik. Prepis prve odborove seje, ki se je vršila v nedeljo 4. febr. 1917 ob p. uri popoldne.

Odbor skupine se je sestavil takole: Za predsednika T. Vidic; namest-nik Leopold Veber; tajnica Frančiška Perko; namestnik Karl Komar; blagaj-nik Leopold Koprivnik; namestnica Marija Klemenčič.

Glasknik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Kaj je s petrolejem in premogom?

Ze približno dober mesec dni se je dovoz dveh v zimskem času najvažnej-sih ljudskih potrebščin in sicer premo-ga, ki tvori v mestih in industrijskih krajih glavno kurjavo in pa petroleja, ki ga rabi skoro brez izjeme vsaka hiša posebno v dolgih zimskih večerih, — popolnoma ustavil. Ljudje se povprašujejo, kaj bi bilo temu vzrok, vendar ne ve nobeden dati pravega pojasnila. Zadnje čase se je čulo da s petrolejem gonijo podmorske čolne, iz premoga pa pridobivajo sladkorno nadomestilo »saharin«. Če je to res ali ne, ne moremo jamčiti, gotovo pa je, da temu ni vzrok manjša produkcija tega blaga, ampak le drugačna poraba in kvečje-mu nekoliko tudi prometne ovire. Čuje se, da se bodo za petrolej tudi uvedle izkaznice. (Glede na premog: niso ga mogle dovolj izpeljati železnice. Kršče-ni in nekrščeni žid, lastnik premogo-kopov, ga do zime ni pošiljal okoli, ker je čakal višjih cen, pozimi pa železnice obrata niso zmagale. Radi vojske in ker so stroji zelo izrabljeni bodimo pri-pravljeni še na vse drugačne prijetno-sti. Op. ur.)

× × ×

Pretečen teden je zboroval pri ljub-ljanskem c. kr. okrajnem glavarstvu

Skopuh.

H. Conscience.

Ker jo ni nihče umel in ker se ni nobeden ganil, da bi ji bil sledil, je pri-jela Barta in Cecilijo za roko in ju, na pol s silo, vlekla iz sobe.

Spodaj pred vhodom v samostanski dvor je stala množica ljudi. Jezno in zaničljivo so govorili o morilnem poiz-kusu Tisovem proti stricu Janu. Vsi so se radovali, ker zločinec ne bo ušel za-služeni kazni. Orožniki so prišli skozi vas, mladi in stari so šli za njimi.

Cecilija in Bart sta stala v spodnji sobi. Nista vedela, kaj da bosta videla. Kar začujeta na hodniku težke korake in rožljanje z orožjem.

Ko sta prestrašena in začudena po-slušala, se je Kaet zmagovito smehlja-la. Dva orožnika sta vstopila v sobo, sledila sta jima druga dva; med njimi je šel sovražni Tis z zvezanima rokama na hrbito, pobešeno glavo, bled, osramo-čen, tresel se je, bil je ves uničen.

Cecilija je skrila svoj obraz v roki, zakričala je in se obrnila proti steni, da bi ničesar ne videla. Bart je pa str-

mel, kakor da bi bil okamnel, na strašno skupino, ki je šla mimo njega.

»Vidite,« kliče beračica veselo, »ta-ko Bog kaznuje zlo, če je tudi le revna, zapuščena ženska njegovo orodje.«

In ko so se približali orožniki vramot, je klicala: »Svetohlinski lopov! Morilec! Odhajaj! Ob glavo boš, po tem življenju te čaka peklenski ogenj!«

Orožniki so Tisa odvedli s Samo-stanskega dvora. Ko so ga kmetje in kmetice zagledale, so maščevalno kričale nanj. Še bolj je sklonil glavo. Tresel se je, ker se je bal, da mu že bije zadnja ura. Bled je bil kakor mrlič, zmešanih las; obleka je bila umazana in raztrgana... njegove roke so bile krvave. Ranil se je bil namreč in si raztrgal obleko, ko se je bil zaletaval v vrata kleti.

Ko so ljudje zagledali kri, so pri-čeli divjati. Mislili so namreč, da je kr-vav vsled zločina. Napasti so ga name-ravali zločinca; najbrže bi ga bili sami grozno kaznovali, če bi ne bili orožniki, ki so zapazili nevarnost, zagrabili za orožje, da zločinca branijo proti razlu-čeni množici.

Ljudje so opustili maščevanje, a sledili so orožnikom v vas. Morilca so zasmehovali in se mu rogali, dokler jim ni izginil izpred oči na cesti, po ka-teri so ga gnali v mesto.

× × ×

Od opisanih dogodkov je preteklo deset let. Samostanski dvor se je izpre-menil v obširno kmečko posestvo. V hlevu stoje trije konji in dvanajst krav; hlapci in dekle letajo po dvorišču in po vrtu. Povsod se sliši odmev dela od jutra do večera. Okna so zeleno pobar-yana, stene so popravljene in pobelje-ne; vse kaže blagostanje in srečo.

Kadar sije solnce, sedi na klopi pred vrati star mož. Roke se mu trese-jo. Stara žena sedi poleg njega in plete. Starec se igra z dvema malima otroči-čema: z dečkom in z deklico. Uči ju, naj varčujeta, ker varčnost je vrec bogastva. Otroka sta njegove nečakinje Cecilije, Bart je njunin oče; stari ženi pravijo babica An.

Stari stric je posodil Bartu veliko denarja... seveda proti obrestim, proti

posvet okoliških županov. Na razgovoru so bile tudi cene mleku. Okoliški župani so tožili radi pomanjkanja mleka v njih občinah. Bili so mnjenja, da mleka v občinah Vič, Zg. Šiška, Št. Vid, Jarše, Moste, D. M. v Polju in Dobrunje zato tako primanjkuje, ker ga kmetje v Ljubljani dražje prodajo in ga zato raje nosijo v Ljubljano. De se temu odpomore, so pa baje nasvetovali, naj se cena mleku dvigne na 50 vin. za liter. Gospodje župani pa niso pomislili, da če se dvigne cena za okolico, jo bo še bolj dvignilo mestno prebivalstvo, kar bo povzročilo le podraženje, nikakor pa ne bo odstranilo pomanjkanja mleka, ki se čuti ne samo v Ljubljani ampak tudi v okolici.

Vsled tega opravičeno pričakujemo, da sl. c. kr. okrajno glavarstvo tega predloga, kajti cene se dvigajo kot mehanično same od sebe, ne da bi bilo treba še kake spodbude od strani oblasti.

Da manjka mleka je popolnoma naravna posledica razvoja ljubljanskega mesta in okolice. Če se upošteva vojaštvo in begunce, se je število prebivalstva najmanj podvojilo — ni se pa podvojila produkcija mleka, toraj, ne dviganje cen, ampak pametna razdelitev je potrebna.

× × ×

Sicer pa mi niti ne damo dosti na to, da bi se kdaj v Ljubljani pametno delila živila. Saj smo pri delitvi krompirja spoznali vso modrost ljubljanske mestne aprovizacije. Edino pametno bi se živila delila, če bi se ta dolžnost naložila hišnim gospodarjem. Branjevci imajo oziroma na svoje stare kunte; tega jim pametni človek še zameriti ne more, rotovž ima pa za to reč premalo ljudi. Ampak seveda hišnim gospodarjem, tem največjim »revežem« v Ljubljani naložiti kako socialno breme, četudi v vojsknem času, je reč, o kateri se na rotovžu še blekniti nihče ne upa:

zmernim obrestim, ki se vedno plačujejo in ki jih hrani za malega dečka, ki mu sedi na kolenih. Tega otroka stari nad vse ljubi, boter je njegov; ime mu je tudi Jan! Dobri stric je tako srečen v svojih starih dneh. Sicer se jezi in krega in zabavlja, ker posli tako veliko pojedjo in radi mnogih izdatkov, ki po njegovem mnenju niso potrebni; a Bart in Cecilija ga mirno poslušata in delata po svoje. Vsi so s tem zadovoljni.

Kaet, uboga vdova, stanuje na Kapeličnem dvoru njeni otroci so zrastle in pridno delajo. Bart ji stoji na strani. Gotovo je, da bo še zelo premožna najemnica.

Vana se je omožila z grajskim vrtarjem. Živi med cveticami. Njena bogata gospoda jo zelo ljubi in spoštuje. Srečna je in zadovoljna.

Le zloba trpi zaslužen kazni. Tis sedi v ječi, kjer čaka dneva, ko bo dopadlo Bogu, da ga bo poklicali pred svojo sodbo. (Konec.)

ne večina, ne opozicija, če jo je še kaj, ker se hišnih gospodarjev vse boji bolj kot otroci parkeljna. Sicer pa upajmo, da bo že enkrat konec vojske in počasi bomo potem dobili menda petrollej in morebiti tudi premog ali vsaj šoto, ki jo Ljubljančani prav za prav cenimo in izrabljamo veliko premalo, ker nas je premog razvadil.

Nujne stvari.

V pruski poslaniški zbornici so te dni razpravljali o važnih vprašanjih, ki tičejo ljudsko politiko in zdravstvo. Iz nje posnemamo nekatere reči, ki so tudi za nas poučne.

Nazadovanje rojstev in preskrbovanje dojenčkov.

Poslanec dr. Rewoldt je naglašal, da se mora rodbini posvečevati največja skrb. Sodelovati morajo v ta namen vlada, mesto in posamezniki. Mladina že se mora navajati v šoli na važnost zdravja. Potrebno je, da se skrbi za nezakonske otroke. Nazadovanje rojstev se je pojavilo v vseh plasteh prebivalstva v tisti meri, v kateri se je zvišalo gmotno blagostanje naroda. Izboljšanje in sicer temeljito se more le pričakovati, če se vprašanje rešuje bolj z etičnega kot s socialnega vidika. Pri preskrbi dojenčkov se je izkazala zveza otročje klinike z domom dojenčkov. Prav je, da se o gojenju dojenčkov prebivalstvo poučuje in sicer naj se posebno uče otroci od 12. do 14. leta: predavanje in praktične vaje so zelo umešne. Le tako bo mogoče izboljšati razmere.

Kako so padla rojstva v Nemčiji.

Dr. Lohmann: Od l. 1870. sem so pri nas (namreč v Prusiji) med vsemi evropskimi državami rojstva najbolj nazadovala. Število rojstev je padlo od 40 na 19 tisoč; vojska je to razmerje še poslabšala. Radikalno bi morali urediti vprašanje davka, stanovanjska vprašanja, vprašanja uradniških plač in vojne stanarinske doklade. Potrebni so socialno zdravstveni ukrepi. Dolžnost zdravnikov, da morajo molčati, se mora omejiti z ozirom na višjo nраво zahtevo za vzdrževanje ljudskega zdravja. Razveseljivo je, ker pada umrljivost med nezakonskimi otroci v mestih.

Bolezni med vojsko.

Ministerialni ravnatelj dr. Kirchner je izvajal: Vprašanje večje umrljivosti je velevažno. Glede na zdravje učencev v šolah so izvedli šolski zdravniki temeljite preiske. Dognalo se je, da velikost otrok ni nikjer nazadovala. Glede na znižanje teže se je dognalo, da je padla v višjih šolah bolj kakor v ljudskih. To pa zato, ker se je pred vojsko nekoliko preveč jedlo in ker so se ljudje nekoliko pomehkužili. Zamolčati se ne sme, da je bil položaj l. 1916. nekoliko slabši kakršnen je bil l. 1915. Povoda nimamo, da bi se morali vznemirjati glede na zdravstveno stanje naše mladine. Opazuje se, da se učenci

ob bolj rastlinski prehrani primerno dobro počutijo.

Glede na zdravje odraščanih nimamo še številk o umrljivosti, pač jih pa imamo iz l. 1915. Te kažejo, da so želodčne in črevesne bolezni v tem letu izdatno padle. (Čujte! Čujte!) Znižanje teže ljudi ne pomeni veliko. Tako nizkega števila umrljivosti vsled raka kakor zdaj, nismo imeli že 20 let. Pomnožila se je pa jetika. Ponosni smo bili, ker je jetika l. 1913. tako močno padla, a žal, položaj se je leta 1914. izpremenil. Povišalo se je l. 1915. število umrljivosti radi starosti. Reči se sme, da razmere kljub težavni prehrani niso vznemirljive.

Proti spolnim boleznim

se izdeluje zdaj zakonski načrt. Odločno upamo z njim nastopiti proti prostituciji. Veliko zdravnikov sodi, da je izvenzakonsko občevanje za vzdrževanje zdravja potrebno. Ta nazor je popolnoma napačen. Zakaj naj bi imeli moški več predpravil kot ženske? Ne morem pripoznati dvojne morale za oba spola. Strašne posledice spolnih bolezni so znane.

Nevarnosti vojske.

Adolf Hoffmann: Zdravstveni urad vaj posebno zdaj skrbi za to, da se bodo bolezni omejevale. Nezadostna prehrana tvori veliko nevarnost zdravju, posebno žensk. Težko delo je posebno mladim materam hudo škodovalo. Strašna sedanja vojska bo bolj znižala rojstva, kakor si to morebiti predstavljate. Poostriiti moramo svojo vest, to je gotovo; a največjo nevarnost tvori sedanja nezadostna prehrana. Za zadostno hrano se mora skrbeti tudi tistim, ki delajo od ranega jutra do poznega večera. Živil je dovolj, samo odločno se mora nastopiti.

NOVE INDUSTRIJE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH.

Theodore H. Price objavlja v newyorškem tedniku »Commerce and Finance« (Volumen V., št. 41., stran 1151. pregled novih trgovinskih družb, ki so se v Združenih državah ustanovile od avgusta 1914 do konca septembra 1916 in sicer manj ali več z ozirom na evropsko vojsko. Skupna njih glavnic ne znaša nič manj kakor 804,227.000 dolarjev.

Ustanovne glavnice družbe, ki izdeljujejo olje ali plin, znašajo 456.244 tisoč, družb za zgradbo ladij 86,450.000, družbe za izdelovanje streliva in zrakoplovov 129,915.000, družbe za ustanovitev barvil in kemičnih izdelkov pa 131,618.000 dolarjev.

Nad polovico teh družb odpade na industrijo olja in plina. Te industrije so nastale vsled vojske, ker so posebno potrebovali olje in gazolin.

Zanimivo je, ker so se Američani tako hitro prilagodili novim razmeram. Stara Evropa bo tudi po vojski vedno bolj čutila vpliv ameriške industrije.

Ureditev prehrane v Švici.

»Bund« poroča, da bodo v Švici s 1. sušcem 1917 odredili: Več kot ena mesna ali jajčna jed se ne sme prnesti na mizo. Ob slavnostnih ali drugih posebnih prilikah se smeta izjemoma od slučaja do slučaja dovoliti dve mesni jedi. Ob torkih in ob petkih ne bo smel nihče jesti govejega, svinjskega, kozinega, ovčjega ali konjskega mesa. Od te prepovedi so izvzeta jetra, pljuča, možgani, srce, ledvice, kri in jetrne klobase.

Prepovedano bo prodajati smetano.

Posebne predpise so izdali za hotele, gostilne, izkuhe. Eni porciji kave, čaju ali drugih pijač ne bodo smeli pridjati nad 15 gramov sladkorja. Sir in surovo maslo se sme jesti le pri zajtrku ali za malico.

Prepovedali bodo izdelovanje testenin.

× × ×

Švica ni zapletena v vojsko, kljub temu morajo tudi Švicarji prehrano omejevati...

Kdor že pri najmanjšem prehlajenju kašlja, ta občuti vsakodnevno izplakovanje ust in grla posebno dobrodejno, če uporablja Fellerjev rastlinski esenčni fluid z znamko »Elza-fluid«. Poživlja tok krvi v nežnih stanicah vratu in grla in jih stori s tem bolj odporne proti učinkom mraza. Fellerjev rastlinski fluid učinkuje nadalje antiseptično in uničuje pri dihanju v grlo prihajajoče bolezenske kali. Zato je negovanje ust in grla za osebe, ki so kašlju podvržene, nujna potreba. Izmed nad 100.000 zahvalnih pisem jih mnogo hvali izborni učinek tega domačega sredstva zoper kašelj. Predvojne cene. 12 steklenic »Elza-fluida« stane franko 6 K. Naročite ga naravnost pri lekarnarju E. V. Feller, Stubica, Elzatrž 264, Hrvaško. — Tu se tudi lahko naroči tek vzbujajoče želodčno sredstvo, Fellerjevo milo odvajajoče rabarbarske kroglice z znamko »Elza-kroglice«. Šest škatlic franko 4 K 40 vin. Idealno odvajilo, ki je lahko uživajo moški, kakor ženske in otroci, ne dražijo, učinkujejo gotovo in vsak, kdor jih poskusi, jih tudi naprej naroči. — Obe domači sredstvi naj bi bili vedno pri rokah. (et)

Okno v svet.

Seksualna pedagogika. Pritisk, naj bi se ta kočljivi problem razpletel s pojasnjevalnim vplivanjem, se je v zadnjih treh letih že skoraj polegel. Vojne izkušnje so pa spravile to reč zopet v razgovor. Glavni upravitelj zasedene Belgije, baron Bissing, je v pruski gosposki zbornici vložil ta-le predlog: 1. Dovolj naj se večji znesek v proračunu, in sicer zato, da se a) uvede spoloživost kot obvezni predmet na vseh seminarjih in visokih šolah za duhovnike in učitelje visokih, srednjih in ljudskih šol; b) da se pri državnih zdravniških izpitih zahteva znanje o kožnih in spolnih boleznih; c) da se mladina vseh šol pred izpustom v življenje potom v ta namen izvežbanih zdravnikov pouči o bistvu nevarnosti spolnih bolezni; d) da se podpira akcija družbe, ki ima namen zabraniti in ustaviti spolno bolezen. Meseca junija 1916 so o tem predlogu razpravljali v pruskem državnem zboru. Minister za pouk pl. Trott je pojasnil stališče vlade

takole: »Naloga šole ne more biti, da bi pri pouku direktno pojasnjevalno vmes posegla. Kjer se je pa kdaj kaj takega breztaktno poizkusilo, so starši upravičeno ugovarjali. Nasprotno bi se pa dalo razgovarjati, če ne bi kazalo, da bi učence višjih učnih zavodov, ko napravijo zrelostni izpit, poučili o nravnih nevarnostih; to bi morali seveda storiti v to poklicani faktorji. V prvi vrsti je pa dolžnost staršev, da pojasne svojim otrokom, kar in kolikor je treba. Preveč se seveda na ta pouk ne smemo zanašati. Tudi med dijaki medicine in med zdravniki samimi te bolezni niso nič manj razširjene, kakor med drugimi fakultetami, dasi so gotovo dovolj poučeni. Če hočemo doseči, da se bo res kaj izboljšalo, potem moramo moč etike, morale in vere na pomoč poklicati.« Knezoškof dr. Bertram je razmotril to vprašanje z vzgojno-verskega stališča ter zatrjeval, da pojasnjevanje utegne pač koristiti v posamnem slučaju, velikokrat pa škoditi. Po njegovem predlogu se je sprejela zahteva: »Da se preprečijo spolne zablode, je treba na primeren način na mladino nravno vplivati.« (Po »Slov. Učitelju«.)

Zopet nekaj lepega in tudi veselega nam bo nudil v soboto, nedeljo in ponedeljek Kino Central v deželni gledališču. Videli bomo krasno dramo »Črni pierot«, v kateri nastopi ljubljenska občinstva odlična igralka Lotha Neumann in burko »Ali naj ženske študirajo« z živahno in lepo igralko Irrah v glavni vlogi. Pri vseh predstavah je enak spored. V soboto in ponedeljek se predstave vrše ob 4., 1/2 6., 7. in 1/2 9. uri zvečer, v nedeljo pa ob 1/2 11. uri dopoldne, ob 3., 1/2 5., 6., 1/2 8. in 9. uri zvečer.

Izdajatelj Fran Ulreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Mihael Moškerc. — Tisk Kat. Tiskarne.

STRAH

in stud pred mrčesi, steniciami, bolhami, ušmi, muhami, ščurki, grili, molji in drugo golaznijo je gotovo upravičen, kajti muhe razširjajo s svojim obleženjem smeti in potem jedil, bolezni, molji, grili, ščurki, peresne uši povzročajo škodo v hiši, stenice, bolhe, uši pa nadlegujejo ljudi in živali. Vso to golazen v hiši, kuhinji, hlevu in vrtu pokonča takoj Fellerjev mrčesni prašek »Elza«, ki prekaša vsa druga mrčesna sredstva. Predvojne cene: 5 velikanskih škatel 5 K. — Eno škatlo kot priklado 1 K razpošilja edino pristno lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elza trg 264 (Hrvaško)).

Pristopajte k Jugoslovan. Strokovni Zvezi!

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg šte. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebšine za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta. Priznana nizke cene!

Najboljša in najcenejša zabava v Ljubljani je v

Kino Central

v deželni gledališču.

Obiskujte vedno »Kino Central«, kjer se za mal denar dobi bogato razvedrilo!

Gospodinja mnogo prihrani

ako si sama pripravi nadomestek jedilnega olja iz

morskega Caraghee-mahu

ki na raznih solatah po okusu popolnoma nadomešča najfinejše namizno olje in je zdravju zelo prikladen, četudi ne vsebuje oljne maščobe. Zavitek mahu najfinejše vrste za 1 liter nadomestnega olja K 1-30, po pošti poslan K 1-50, rekomandirana pošiljatev velja 25 vinarjev več. Navodilo za pripravo, ki je popolnoma priprosta in brez stroškov, je pridejano vsakemu zavitku. Za poskušnjo pošiljam tudi posamezne zavitke proti predplačilu ali povzetju, sicer se pa priporoča več zavitkov zajedno naročiti, da se prihrani nekaj poštne. Prodaja M. Špenko, Ljubljana Kopitarjeva ulica. Poštna naročila in denarne pošiljate naj se pošiljajo na naslov

Mat. Dežman v Ljubljani,
Kopitarjeva ulica šte. 6.

Gospodarska zveza v Ljubljani

ima v zalogi

jedilno olje, čaj, kakor tudi vse drugo specerijsko blago.

Oddaja na debelo!

Za Ljubljano in okolico je otvorila

mesnico

v semenišču v Šolskem drevoredu

kakor tudi

specerijsko trgovino

na Dunajski cesti šte. 30.

Kdor pristopi kot član h „Gospodarski zvezi“, dobi izkaznico, s katero ima pravico do nakupa v mesnici in trgovini.

Velika skladišča v prvem nadstropju

Velika skladišča v prvem nadstropju

Vedno sveže blago!